

Renata URBAN*

**[rec.] Maciej Łuczak, *Szermierka w Koninie na
przełomie XX i XXI wieku. Koniński Klub
Szermierczy 1966–2016, Konin 2016, ss. 375***

Szermierka jest jednym z tych rodzajów aktywności, które w polskiej tradycji i kulturze odgrywały znaczącą rolę. Potyczki na palcaty były najwcześniejszą formą zabawy chłopców i współzawodnictwa o charakterze sportowym. Szermierka, obok jazdy konnej, wołyżerki i tańca, znalazła się w programach nauczania Korpusu Kadetów, założonego przez Augusta II w 1729 r., czy Akademii Konnej, utworzonej przez księcia Michała Radziwiłła w 1750 r. Potem – także w programie Collegium Nobilium (1740) oraz Szkoły Rycerskiej (1765) w Warszawie – i nauczana była jeszcze w czasach zaborów. Znalazła się również w sferze zainteresowań członków Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”.

Obecność szermierki w programie szkolenia elewów Szkoły Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich, utworzonej w Koninie w 1928 r., z pewnością przyczyniła się do zainteresowania tą dyscypliną sportu mieszkańców miasta jeszcze w okresie międzywojennym. Po wojnie decydujące znaczenie miała działalność Ligi Przyjaciół Żołnierza, w ramach której od 1956 r. funkcjonowała sekcja szermierki. Trudno jednak mówić o rozwoju szermierki w tamtym okresie. Nastąpił on dopiero 10 lat później za sprawą Edyty i Zenona Ryszewskich. W marcu 1966 r. doprowadzili oni do utworzenia grupy młodych adeptów szermierki przy Szkole Podstawowej nr 6 w Koninie jako sekcji Szkolnego Klubu Sportowego. Mimo trudnych warunków lokalowych i sprzętowych, idea cieszyła się ogromną popularnością, a liczba uczniów pragnących uprawiać szermierkę przerosła oczekiwania. Sekcja dała początek sportowej historii szermierki w Koninie, stworzyła pozytywną atmosferę dla rozwoju tej dyscypliny oraz przygotowała podatny grunt dla przyszłych sukcesów konińskich szermierzy.

* dr hab. prof. US, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia;
e-mail: renata.urban@usz.edu.pl

Rok 2016 był szczególnie dla szermierki w Koninie, albowiem był rokiem złotego jubileuszu tej szlachetnej, elitarniej dyscypliny, w której koninianie odnieśli wiele znaczących sukcesów. Dlatego dobrze się stało, że Maciej Łuczak, doktor habilitowany, profesor Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu oraz Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie, a przede wszystkim mieszkaniec Konina i nade wszystko szermierz, który – jako zawodnik i trener, wychowawca młodzieży, a także badacz jej dziejów – wniósł swój praktyczny i naukowy wkład w rozwój szermierki w tym mieście, podjął się trudu udokumentowania jej osiągnięć w 50-leciu istnienia.

Na temat historii szermierki w Koninie powstało już kilka prac zwartych oraz artykułów w czasopismach naukowych i popularnonaukowych, o których sam Autor napisał we Wstępie recenzowanej pracy. Prezentowały one jednak określone zagadnienia, dotyczące ewolucji tej dyscypliny sportu w Koninie, i z pewnością nie wyczerpywały tematu. Recenzowana monografia stała się zatem pracą kompleksowo ujmującą problematykę wszechstronnych uwarunkowań rozwoju szermierki w Koninie w latach 1966–2016 i dlatego podjęcie tego tematu było w pełni uzasadnione.

Wątpliwość recenzenta budzi pierwsza część tytułu monografii: *Szermierka w Koninie na przełomie XX i XXI wieku*. Określenie „przełom” dotyczy kilku lub kilkunastu lat (w skali stulecia), ale w tym przypadku chodzi o 34 lata, ponieważ – jak wynika z drugiej części tytułu – *Koniński Klub Szermierczy 1966–2016* – Autor rozpoczął narrację w 1966 r. Czy w takim przypadku można mówić o przełomie wieków? Warto byłoby zastanowić się nad modyfikacją tytułu, a przynajmniej jego pierwszej części.

Praca składa się z sześciu rozdziałów głównych, poprzedzonych Wstępem o charakterze metodologicznym, a uzupełnionych zakończeniem i częścią dokumentacyjną z bogatym aneksem oraz bibliografią. Konstrukcja pracy w zasadzie nie budzi większych zastrzeżeń, chociaż z pewnością należałoby ujednolicić tytuły rozdziałów i podrozdziałów, które występują w spisie treści, z tymi w treści pracy (lub odwrotnie).

We Wstępie Autor omówił dotychczasowy stan badań, argumentując podjęcie zagadnienia, uzasadnił tytuł i cezurę chronologiczną, omówił zastosowane metody badawcze oraz postawił trzy pytania badawcze. Następnie scharakteryzował wykorzystaną bazę źródłową i przedstawił koncepcję pracy.

Rozdział pierwszy poświęcony został genezie i rozwojowi szermierki w Koninie od najdawniejszych czasów po teraźniejszość. Autor przedstawił tradycje tej dyscypliny sportu w mieście do 1945 r. oraz bezpośrednio po zakończeniu drugiej wojny światowej. Te dwa podrozdziały są wyjątkowo krótkie, zajmują niecałe trzy strony. Warto byłoby zastanowić się nad możliwością ich rozbudowania. Kolejne dwa, prezentujące Sekcję Szermierczą SKS i MKS „Zagłębie” (podrozdział 3) oraz Koniński Klub Szermierczy (podrozdział 4), w szczególności w sposób opisują ich rozwój organizacyjny.

W rozdziale drugim Autor przedstawił podstawy materialne działalności Klubu na różnych etapach jego ewolucji, w tym omówił istniejącą infrastrukturę sportową oraz trudności – zakończone ostatecznie sukcesem – w pozyskiwaniu specjalistycznego sprzętu sportowego do poszczególnych konkurencji (rodzajów broni) szermierczych. Opisał także wszechstronne uwarunkowania, które wpływały na sytuację finansową Klubu.

Rozdział trzeci w całości poświęcony został osobom, które w różnych okresach, na odmiennych polach działalności i w zróżnicowanym charakterze włożyły swój wkład w rozwój i osiągnięcia konińskiej szermierki. Autor poświęcił wiele uwagi działaczom społecznym, prezentując ich portrety (podrozdział 1), szkoleniowcom – trenerom i instruktorom (podrozdział 2), oraz arbitrom (podrozdział 3), z których kilku osiągnęło najwyższy poziom międzynarodowy, sędziując walki na igrzyskach olimpijskich.

Rozdział czwarty omawia zasady szkolenia zawodników w szermierce oraz przedstawia sylwetki wybitnych szermierzy konińskich. Z uwagi na to, że wielu zawodników po zakończeniu kariery sportowej poświęciło się działalności szkoleniowej, Autorowi nie udało się uniknąć powtórzeń – te same osoby zostały opisane w poprzednim rozdziale jako szkoleniowcy i w obecnym rozdziale – jako zawodnicy. Jednak w pracy, prezentującej wszechstronny rozwój dyscypliny sportowej, uniknięcie tego rodzaju powtórzeń byłoby raczej niemożliwe.

Rozdział piąty poświęcony został omówieniu sukcesów sportowych konińskich szermierzy we wszystkich zawodach, w których uczestniczyli, począwszy od lokalnych, poprzez okręgowe, międzyokręgowe, ogólnopolskie aż po międzynarodowe z mistrzostwami Europy, świata, pucharami świata i igrzyskami olimpijskimi włącznie. Jest to rozdział najobszerniejszy i – z punktu widzenia motywu napisania monografii: jubileuszu 50-lecia rozwoju szermierki w Koninie – najważniejszy. Prezentuje on największe osiągnięcia koninian w rywalizacji w zawodach sportowych na różnych szczeblach, w różnych kategoriach wiekowych oraz we wszystkich konkurencjach (rodzajach broni) sportu szermierczego. Został on dobrze udokumentowany bazą źródłową, pochodzącą głównie ze sprawozdań merytorycznych Klubu w poszczególnych latach.

W rozdziale szóstym Autor przedstawił wkład konińskich szermierzy w rozwój badań naukowych oraz popularnonaukowych, ujmujących szermierkę w różnych aspektach, zarówno praktycznym, jak i teoretycznym. Jest to bardzo interesujące i wartościowe zwieńczenie głównej części monografii.

W Zakończeniu Autor dokonał podsumowania i oceny prezentowanego w pracy zagadnienia. Trudno jednak odnaleźć precyzyjne odpowiedzi na postawione we Wstępie pytania badawcze. Warto byłoby także zmodyfikować sposób sumarycznego przedstawienia osiągnięć (liczby medali), pomijając podział na okres do 2006 r. i ostatnią dekadę. Może to sugerować czytelnikowi, że 2006 r. był z jakiegoś powodu rokiem szczególnym, a tak przecież nie było.

Aneks zawiera tabelaryczny wykaz sukcesów przedstawicieli konińskiej szermierki na zawodach rangi mistrzostw Polski oraz w rywalizacji międzynarodowej.

Bibliografia została zestawiona w sposób charakterystyczny dla opracowań historycznych, z podziałem na źródła i opracowania. Na uwagę zasługuje znacząca liczba pozycji w każdej grupie, wykorzystanych do opracowania prezentowanego materiału.

Recenzowana monografia pt. *Szermierka w Koninie na przełomie XX i XXI wieku. Koniński Klub Szermierczy 1966–2016* wnosi istotny wkład do dziejów szermierki w Polsce, ale ma też szczególne znaczenie dla badań nad dziejami sportu w regionie. Prezentuje dyscyplinę sportu, która od pół wieku obecna była w życiu i świadomości mieszkańców miasta, a co ważniejsze – stanowiła ważny element życia społecznego koninian. Wielu z nich na kartach tej monografii odnajdzie swoje imiona i nazwiska – nie tylko jako wybitnych zawodników, ale też jako trenerów, sędziów, a także działaczy społecznych, którzy często bezinteresownie pomagali w rozwoju tej szlachetnej, określanej jako elitarna, dyscypliny sportu. Ta monografia jest świadectwem wielkiego zaangażowania społeczeństwa i dowodem na to, że determinacja ludzi może doprowadzić zawodników – nawet ze średniej wielkości miasta – na szczyt sportowej rywalizacji. Sukces pojedynczych zawodników był możliwy dzięki zaangażowaniu wielu osób, dlatego – dla zachowania ich w pamięci w roku złotego jubileuszu – z głębokim przekonaniem o wartości tej monografii, polecam ją zyczliwoci Czytelników.